

Hé lộ bí ẩn mới tại khu khai quật khảo cổ Ratnagiri, Odisha, Ấn Độ

ISSN: 2734-9195 15:25 04/03/2025

Ratnagiri không chỉ là một trung tâm tu học lớn mà còn là điểm trung chuyển quan trọng, góp phần truyền bá Phật giáo ra khắp thế giới, đặc biệt là Đông Nam Á, thông qua các tuyến đường biển và đường bộ.

Hoạt động khai quật đang diễn ra tại khu khảo cổ Ratnagiri - nơi lưu giữ dấu tích của một trong những tu viện Phật giáo quan trọng nhất tại bang Odisha, miền Đông Ấn Độ - đã thu hút sự chú ý của giới nghiên cứu và truyền thông.

Đầu tượng Phật được khai quật vào tháng 12/2024, là đầu tượng lớn nhất từng được tìm thấy ở Odisha. (Ảnh của Biswaranjan Rout, từ thehindu.com)

Những phát hiện mới nhất, bao gồm ba pho tượng đầu Phật khổng lồ, nhiều bảo tháp nhỏ, một bức tường cổ, các tấm bia khắc chữ, đồ gốm đất sét và nhiều hiện vật khác, đã góp phần khẳng định bề dày lịch sử Phật giáo của khu vực này. Một số hiện vật ước tính có niên đại lên tới 1.500 năm.

Hồi sinh một di sản sau 60 năm

Một nhóm khảo cổ học thuộc Cục Khảo sát Khảo cổ Ấn Độ (ASI) đã tiến hành khai quật tại khu phức hợp Phật giáo có niên đại từ thế kỷ thứ 5 đến thế kỷ 13 trong suốt ba tháng qua. Đây là đợt khai quật quy mô lớn đầu tiên sau khoảng 60 năm gián đoạn, nhằm làm sáng tỏ thêm những dấu ấn Phật giáo tại vùng duyên hải lịch sử Kalinga.*

Đầu tượng Phật được khai quật từ một rãnh duy nhất. (Ảnh Debadatta Mallick, từ newindianexpress.com)

Trong số các phát hiện quan trọng, đáng chú ý là những phiến đá khắc chữ và các bảo tháp nhỏ có khắc văn tự cổ. Những dòng chữ này, được viết bằng tiếng Phạn và ký tự Kutila, giúp xác định niên đại của các pho tượng đầu Phật vào khoảng thế kỷ thứ 8. Ngoài ra, còn có các văn bản cổ bằng chữ Nagari, có niên đại từ thế kỷ 12.

Dibishada Brajasundar Garnayak, nhà khảo cổ học phụ trách khu vực Puri, chia sẻ: *“Pho tượng đầu Phật lớn nhất thật sự ngoạn mục. Những nếp nhăn trên cổ bức tượng thể hiện trình độ chạm khắc điêu luyện của nghệ nhân xưa, dù không có công cụ hiện đại. Ngoài pho tượng này, chúng tôi còn tìm thấy hai đầu tượng Phật khác nằm gần đó”*. (The Hindu)

Theo Garnayak, để hiểu đầy đủ giá trị của những hiện vật này, cần phải tiến hành thêm các phân tích chuyên sâu.

Khám phá bức tượng Phật khổng lồ

Sau khi phát hiện các pho tượng đầu Phật, nhóm khảo cổ tiếp tục khai quật được nhiều bộ phận cơ thể khác như lòng bàn tay và ngón tay bằng đá, cho thấy khả năng đây là một bức tượng Phật lớn trong tư thế thiền định.

Một nhà khảo cổ ASI khác cho biết, trong giai đoạn khai quật trước từ năm 1958-1961, người ta cũng tìm thấy một số pho tượng đầu Phật, nhưng phần mũi và tai đều bị sứt mẻ.

Một bức tượng Phật được khai quật bên trong tu viện Ratnagiri (Ảnh Biswaranjan Rout, từ thehindu.com)

“Lần này, các pho tượng đầu Phật được phát hiện trong tình trạng nguyên vẹn. Một trong số đó là pho tượng lớn nhất từng được tìm thấy tại khu vực này, cao khoảng 1,5 mét. Ngoài ra, chúng tôi cũng khai quật được một bệ đá dùng để đặt đầu tượng Phật”. (Orissa Post)

Nghiên cứu sinh tiến sĩ Rajat Gajbhiye từ Viện Khảo cổ học Pandit Deendayal Upadhyaya ở Greater Noida, Uttar Pradesh, nhận định: *“Các bức tượng được phát hiện ở đây có đặc điểm khuôn mặt tinh tế và hoàn thiện hơn theo thời gian. Các nghệ nhân ở Ratnagiri đạt đến trình độ điêu khắc cao hơn so với các khu vực khác. Những đường nét sắc sảo trên tượng có thể là kết quả của quá trình đánh bóng công phu trong nhiều tháng”. (The Hindu)*

Ratnagiri - Trung tâm Phật giáo huy hoàng

Với diện tích 7,3 hecta, Ratnagiri là một trong ba trung tâm Phật giáo lớn của khu vực, cùng với Lalitgiri và Udayagiri, tạo thành “Tam giác Kim cương” của Phật giáo Ấn Độ. Khu di tích này từng là một trung tâm học thuật và hành hương quan trọng từ thế kỷ 5 đến thế kỷ 13.

Cấu trúc tu viện chính, bên phải, của quần thể Phật giáo Ratnagiri.
(Nguồn: wikipedia.org)

Các nghiên cứu cho thấy Ratnagiri là nơi giao thoa giữa truyền thống Phật giáo Đại thừa và Kim Cương thừa, với dấu ấn của Kim Cương thừa kéo dài đến tận thế kỷ 16. Nhiều sử gia cho rằng Ratnagiri từng là đối trọng với Nalanda - trung tâm Phật học nổi tiếng nhất thời bấy giờ. Đặc biệt, đây cũng là tu viện Phật giáo duy nhất tại Ấn Độ có kiến trúc mái vòm uốn cong.

Một tấm bia đồng từ thời vua Karnadeva (trị vì khoảng năm 1100-1110) thuộc triều đại Somavamsi, được tìm thấy trong đợt khai quật lần này, đã xác nhận rằng Ratnagiri từng là trung tâm quan trọng của Kim Cương thừa.

Một quan chức ASI cho biết, có những nghiên cứu cho rằng nhà sư và du hành gia Trung Hoa Huyền Trang, trong hành trình đến Odisha vào năm 638-639, có thể đã từng ghé thăm Ratnagiri.

“Các đợt khai quật mới sẽ giúp chúng ta hiểu rõ hơn về đời sống, văn hóa, tôn giáo, nghệ thuật và kiến trúc của khu vực này qua từng thời kỳ. Đồng thời, có thể làm sáng tỏ thêm về những dấu tích cổ xưa hơn từ trước thế kỷ 5”. (The Indian Express)

Hàng trăm bảo tháp nhỏ và kho tàng đồ gốm

Ngoài ra, các nhà khảo cổ đã phát hiện một quần thể đền thờ với hàng trăm bảo tháp nhỏ.

Hàng trăm bảo tháp cầu nguyện đã được tìm thấy tại địa điểm này.
(Ảnh Biswaranjan Rout, từ thehindu.com)

“Việc tìm thấy số lượng lớn bảo tháp nhỏ cho thấy Ratnagiri từng là một trung tâm Phật giáo quan trọng, thu hút đông đảo tăng sĩ đến tu tập”. - Garnayak cho biết. (Orissa Post)

Trong những tuần gần đây, nhóm khai quật cũng tìm thấy nhiều mảnh gốm vỡ có niên đại từ thế kỷ 7-8 đến thế kỷ 14.

Garnayak nhấn mạnh tầm quan trọng của đồ gốm trong khảo cổ học: *“Gốm sứ giống như ‘bảng chữ cái’ của khảo cổ, giúp tái hiện lại tập quán ăn uống, tôn giáo và hệ thống xã hội của người xưa. Vì thế, trong lần khai quật này, chúng tôi đặc biệt tập trung vào việc phân loại đồ gốm, điều mà các cuộc khai quật trước đây vào thập niên 1960 chưa chú trọng”. (The New Indian Express)*

Ratnagiri và vai trò lan tỏa Phật giáo

Các thành viên nhóm ASI tại cuộc khai quật khảo cổ Ratnagiri. (Ảnh Biswaranjan Rout, từ thehindu.com)

Theo các nhà sử học, Phật giáo tại vùng Kalinga phát triển mạnh mẽ dưới triều đại vua A Dục (trị vì khoảng năm 268-232 TCN), đặc biệt sau cuộc chiến Kalinga vào năm 261 TCN. Ratnagiri không chỉ là một trung tâm tu học lớn mà còn là điểm trung chuyển quan trọng, góp phần truyền bá Phật giáo ra khắp thế giới, đặc biệt là Đông Nam Á, thông qua các tuyến đường biển và đường bộ.

Dự kiến, công tác khai quật tại Ratnagiri sẽ tiếp tục đến cuối tháng 3, trước khi thời tiết nóng bức cản trở quá trình làm việc. Sau đó, các chuyên gia sẽ tiến hành phân tích chi tiết về những phát hiện mới, trong đó có việc xác định liệu pho tượng đầu Phật cao 1,5 mét này có phải là bức tượng lớn nhất từng được tìm thấy tại Ấn Độ hay không.

Tác giả: **Craig C Lewis**

Chuyển ngữ và biên tập: **Thường Nguyễn**

Nguồn: buddhistdoor.net

* *Các nhà khảo cổ học khai quật được các hiện vật Phật giáo ở Ratnagiri, Ấn Độ (BDG)*